

MORI DE VÎNT ÎN JUDEȚUL VASLUI LA SFÎRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA

ION GUGIUMAN

Ca mijloc de producție, morile de vînt au pe suprafața Pămîntului o vechime de cîteva milenii. La început ele au apărut în regiunile semideșertice și deșertice cu riuri puține, dar cu populație relativ numeroasă. În România se crede că primele mori de vînt au apărut pe la mijlocul secolului al XIII-lea¹, iar în județul Vaslui ființează din secolul al XVII-lea². La sfîrșitul secolului al XIX-lea, pe teritoriul cuprins între riurile Siret și Prut, existau peste 320 mori de vînt, din care, în actualul județ Vaslui erau 185 mori de vînt încă în funcțiune sau nu de mult părăsite.

Numărul mare al morilor de vînt în județul Vaslui se datorește următoarelor cauze :

a) existența unor condiții fizico-geografice favorabile vieții omului — vasta întindere a pădurilor de foioase de aici, care asigurau populației lemnul necesar trebuințelor gospodărești, apa potabilă a izvoarelor și piraielelor, ca și adăpost în perioadele tulburi ale istoriei, iar în preajmă erau multe terenuri acoperite cu finețe și pășuni, ca și soluri prielnice culturilor agricole ;

b) fragmentarea mare a reliefului — văi adînci și dealuri cu înălțimi de pînă la 485 m deasupra nivelului mării, majoritatea orientate în direcția vînturilor dominante în această parte a țării (de la NNV spre SSE) ;

c) afară de riul Prut — situat la marginea de est a acestui județ — restul arterelor hidrografice (riul Bîrlad și mulțimea de piraie ce brăzdează teritoriul județului Vaslui), au apă puțină și regim hidrologic de climat temperat continental, cu viituri mari, frecvente în special spre sfîrșitul iernii — începutul primăverii și cu numeroase perioade de ape mici în timpul secetelor de peste an ;

d) creșterea neconținută a numărului populației începînd din epoca neolitică, ale cărei necesități de hrană cereau o cantitate mai mare de făină (de grîu, apoi și de porumb), ce nu putea fi asigurat cu ajutorul rișnițelor și a morilor de apă, imobilizate în perioadele de secetă.

Pentru a demonstra, pe bază de informații concrete, că în cuprinsul județului Vaslui există vânturi suficient de puternice ca să pună în mișcare multe centrale eoliene (mori moderne de vânt) de diverse capacități energetice, am început prin a efectua o investigație analizând atent harta topografică a Moldovei la scara 1/50 000, tipărită în anii 1892—1896, pe care sînt consemnate și morile de vînt. Analiza a dus la identificarea unui număr de 186 mori de vînt, pe care le-am consemnat în schița de hartă alăturată (fig. 1).

Din examinarea acestei schițe de hartă se constată că :

— la acea dată cele mai multe mori de vînt în județul Vaslui se aflau lângă satele situate la marginea de apus a Depresiunii Elan (pe dealul de la vest de satul Vutcani, de exemplu, erau 20 mori de vînt, iar pe dealurile din preajma satelor Șuletea și Dodești existau 15 mori de vînt) ;

— tot numeroase mori de vînt erau și lângă satele situate pe stînga cursului mijlociu al pîriului Crasna (de la Bunești și pînă la Tăbălăiești) ;

— în preajma centrelor urbane Vaslui, Bîrlad și Huși, numărul morilor de vînt era mai mic, lipsa acestora fiind compensată de existența morilor de apă, a celor purtate de cai, ori cu motoare ;

— pe văile riurilor Prut și Bîrlad, ca și pe văile unor pîraie mai mari ca — Vaslui, Racova, Simila, Tutova și Elan — unde necesarul de măcinîș era împlinit de prezența multor mori de apă³, numărul morilor de vînt era mult mai mic ori lipsea cu totul.

★

Sigur că dacă se vor cerceta și alte izvoare de informații — inclusiv documentele istorice din secolele XIV—XVIII — se vor descoperi și alte mori de vînt, îndeosebi cele ce au existat lângă multe sate din Colinele Tutovei ori din regiunea situată în partea de nord-vest a județului.

★

Morile de vînt din județul Vaslui se asemănau cu majoritatea celor existente în toată țara, inclusiv cu cele existente în delta Dunării. Corpul lor avea forma unei prisme patrulatere, înalte de 6—8 m, fixat la bază pe un suport circular, iar elicea avea 6 palete. Orientarea după vînt se făcea manual, cu ajutorul unui drug (oiște).

Toate aveau un singur nivel, iar unele posedau, lateral și un mic balcon, închis, dar cu fereastră, în care se odihnea, din cînd în cînd morarul. Bine construite, corespunzător amplasate la teren și permanent îngrijite, morile de vînt erau un mijloc de producție care acoperea multe necesități gospodărești (De exemplu, o moară de vînt corespunzător amplasată la teren și bine îngrijită, putea asigura anual măcinîșul la 200—250 de gospodari). Întreținerea morilor de vînt nu necesita cheltuieli deosebite și nici mîină de lucru prea calificată, iar terenul pe care erau instalate, nu depășea suprafața de 150 metri pătrați.

Cîteva mori de vînt — ca cele de lingă satul Șuletea — au funcționat pînă în anul 1948.

*

Pe lingă investigarea morilor de vînt existente în județul Vaslui la sfîrșitul secolului al XIX-lea, am calculat — pe baza datelor înregistrate la stațiile meteorologice existente lingă orașele Vaslui și Bîrlad — frecvența actuală a vitezei vînturilor începînd de la 2 m/secundă, pînă la peste 15 m/sec, pentru o perioadă mare de timp. Rezultatele obținute sînt un indiciu sigur că în cuprinsul acestui județ se pot construi multe centrale eoliene, începînd de la 3 KW forță instalată, pînă la peste 50 KW forță, cele mari trebuînd să fie amplasate în punctele de confluență a văilor principale (confluența pîraielor Racova și Vaslui cu riul Birlad, ori confluența pîraielor Crasna și Tutova cu riul Birlad) sau pe anumite locuri de pe culmea unor dealuri mai înalte.

Mijloacele tehnice moderne de care dispune țara noastră și atenția pe care conducerea de partid și de stat o acordă folosirii tuturor resurselor energetice, pe cuprinsul județului Vaslui vor apare curînd — pe lingă microhidrocentrale — și morile moderne de vînt cu folosire multiplă — producere de energie electrică și mecanică — necesară diverselor trebuinți în fermele zootehnice, în gospodării, la măcinis, la pomparea apei etc.

Prin aceasta se va pune în valoare o forță inepuizabilă, nepoluantă și relativ ieftin de captat, reluîndu-se în acest mod și o tradiție populară multiseclară.

NOTE

¹ C. C. Giurescu, *Contribuții la istoria științei și tehnicii românești în sec. XV—XIX*, București, 1973.

² *Călători străini despre țările române*, VII, București, 1980.

³ În secolele XIV—XVI, pe teritoriul actual al jud. Vaslui erau circa 98 mori de apă, din care 37 se înșirau pe riul Birlad, cf. *Rîurile României*, București, 1971, p. 33.

